
Tributs locals

PID_00258515

Irene Rovira Ferrer
Benjamí Anglès Juanpere

Irene Rovira Ferrer

Benjamí Anglès Juanpere

L'encàrrec i la creació d'aquest recurs d'aprenentatge UOC han estat coordinats per la professora: Ana María Delgado García

Primera edició: febrer 2019
© Irene Rovira Ferrer, Benjamí Anglès Juanpere
Tots els drets reservats
© d'aquesta edició, FUOC, 2019
Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona
Disseny: Manel Andreu
Realització editorial: Oberta UOC Publishing, SL
Dipòsit legal: B-3.564-2019

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric com mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit del titular dels drets.

Introducció

Com el seu propi nom indica, aquesta assignatura està dedicada a estudiar els diferents tributs locals. S'estructura en quatre mòduls didàctics.

En concret, s'ha destinat el primer mòdul a analitzar el seu context, estudiant el sistema tributari local. Així, després d'examinar l'autonomia financera de les entitats locals, es donaran a conèixer els diferents recursos que conformen les seves hisendes, amb la finalitat de centrar seguidament l'atenció en la configuració general del seu poder tributari.

Així mateix, després de valorar els seus principis, límits i trets fonamentals, s'iniciarà l'estudi del concepte i de les característiques essencials de les diferents categories de tributs locals (les taxes, les contribucions especials, els impostos i els recàrrecs sobre tributs de les CA o d'altres entitats locals) i s'especificarà quins d'aquests poden establir i exigir cadascuna de les diferents entitats locals que preveu el text refós de la Llei reguladora de les hisendes locals (TRLRHL), aprovat pel Reial decret legislatiu 2/2004, de 5 de març, que conté la regulació bàsica que l'Estat ha aprovat sobre aquest tema.

En concret, aquestes diferents entitats previstes pel TRLRHL són els municipis (que, com es veurà, són els únics que poden –i en alguns casos han de– establir impostos), les províncies, altres entitats supramunicipals (amb alguna previsió específica per a les àrees metropolitanes) i les entitats inframunicipals.

Finalment, es tancarà aquest primer mòdul amb l'estudi dels sistemes tributaris en si mateixos, analitzant essencialment les previsions que ordenen l'establiment i la regulació dels seus tributs i examinant com exerceixen la seva aplicació i revisió. Finalment, es destacaran els règims tributaris específics que s'apliquen en determinats territoris, ja que, més enllà dels forals, hi ha previsions especials per a les illes Balears, les illes Canàries, Ceuta, Melilla, Madrid i Barcelona.

A continuació, en el segon mòdul s'iniciarà l'estudi en profunditat de cadascun dels diferents recursos tributaris de forma individual, començant per l'anàlisi de dos dels impostos d'exigència obligatòria per part dels municipis. En primer lloc, l'impost sobre béns immobles (IBI), que grava la propietat dels immobles situats en el terme municipal, i també altres drets reals limitatius del domini. I, a continuació, l'impost sobre activitats econòmiques (IAE), que grava l'exercici d'activitats econòmiques empresarials, professionals o artístiques. Els dos impostos són de gestió compartida entre l'Administració tributària de l'Estat, encarregada de la gestió censal i inspecció, i els ajuntaments, que s'encarreguen de la gestió tributària.

Seguidament, s'iniciarà el tercer mòdul amb l'estudi de l'últim dels impostos que han d'exigir els municipis de manera obligatòria, és a dir, l'impost sobre els vehicles de tracció mecànica (IVTM). A continuació, se centrarà l'atenció en l'anàlisi dels tributs que es poden establir amb caràcter potestatiu, començant amb l'anàlisi de l'impost sobre despeses sumptuàries (modalitat de vendes de caça i pesca) i seguint amb l'examen en profunditat de l'impost sobre instal·lacions, construccions i obres (ICIO).

Finalment, el quart mòdul es tancarà l'estudi dels tributs locals amb l'examen detallat de l'impost sobre l'increment del valor dels terrenys de naturalesa urbana (IIVTNU), impost municipal d'exacció potestativa, que té per fet imposable l'increment de valor que experimenten els terrenys de naturalesa urbana en el moment de la transmissió de la seva propietat, o de la constitució o transmissió d'un dret real limitatiu de domini. En aquest mòdul també s'estudiaran altres ingressos locals, com per exemple les taxes i les contribucions especials, i també un ingrés no tributari: els preus públics. Finalment, s'identificaran els ingressos tributaris d'altres entitats locals, especialment les diputacions provincials.

Objectius

Els objectius principals que es pretenen aconseguir mitjançant l'estudi d'aquesta assignatura són els següents:

- 1.** Identificar els diferents recursos de les entitats locals i conèixer els seus trets essencials.
- 2.** Tenir clar l'establiment del poder tributari local i comprendre les seves manifestacions principals.
- 3.** Conèixer els trets essencials dels diferents tributs locals (impostos, recàrrecs sobre impostos autonòmics o d'altres entitats locals, taxes i contribucions especials) i saber de quins poden disposar les diferents entitats locals (els municipis, les províncies, altres entitats supramunicipals i les entitats inframunicipals).
- 4.** Determinar les característiques principals dels sistemes tributaris locals i conèixer com ordenen l'establiment, l'aplicació i la revisió dels diferents tributs.
- 5.** Conèixer les diferents especialitats que es preveuen en la regulació dels sistemes tributaris locals en determinats territoris.
- 6.** Conèixer la naturalesa, el funcionament i els elements principals de l'impost sobre béns immobles (IBI).
- 7.** Assimilar el contingut i el règim jurídic de l'impost sobre activitats econòmiques (IAE), i saber determinar la quota municipal.
- 8.** Identificar les diferents competències de la gestió compartida de l'IBI i de l'IAE.
- 9.** Identificar l'objecte, l'estructura i les característiques de l'impost sobre vehicles de tracció mecànica (IVTM).
- 10.** Analitzar els aspectes i elements essencials de l'impost sobre despeses sumptuàries (modalitat de vedes de caça i pesca).
- 11.** Conèixer l'aplicació i el règim jurídic de l'impost sobre construccions, instal·lacions i obres (ICIO).

- 12.** Estudiar el fet imposable i altres elements de l'impost sobre l'increment de valor dels terrenys de naturalesa urbana (IIVTNU).
- 13.** Assimilar la naturalesa i el règim jurídic de les taxes i els preus públics, i saber diferenciar quan procedeix el seu establiment.
- 14.** Examinar l'objecte i la imposició de les contribucions especials, a més del procediment de càlcul de les quotes.
- 15.** Identificar i conèixer els recursos tributaris principals d'altres entitats locals, especialment de les diputacions provincials.

Continguts

Mòdul didàctic 1

El sistema tributari local

Irene Rovira Ferrer

1. L'autonomia financera dels ens locals
2. Els recursos de les entitats locals
3. El poder tributari local
4. Els tributs locals
5. Els sistemes tributaris locals

Mòdul didàctic 2

L'IBI i l'IAE

Benjamí Anglès Juanpere

1. L'impost sobre béns immobles
2. L'impost sobre activitats econòmiques

Mòdul didàctic 3

L'IVTM, l'impost sobre despeses sumptuàries (modalitat de vedes de caça i pesca) i l'ICIO

Irene Rovira Ferrer

1. L'impost sobre vehicles de tracció mecànica
2. L'impost sobre despeses sumptuàries (modalitat de vedes de caça i pesca)
3. L'impost sobre construccions, instal·lacions i obres

Mòdul didàctic 4

L'IIVTNU i altres ingressos tributaris locals

Benjamí Anglès Juanpere

1. L'impost sobre l'increment de valor dels terrenys de naturalesa urbana
2. Altres ingressos tributaris locals

Abreviatures

AEAT Agència Estatal de l'Administració Tributària

Art. Article

CA Comunitat Autònoma

CE Constitució espanyola

DGT Direcció General de Tributs

IAE Impost sobre activitats econòmiques

IBI Impost sobre béns immobles

ICIO Impost sobre construccions, instal·lacions i obres

IIVTNU Impost sobre l'increment de valor dels terrenys de naturalesa urbana

IRNR Impost sobre la renda de no residents

IRPF Impost sobre la renda de les persones físiques

IS Impost de societats

IVA Impost sobre el valor afegit

IVTM Impost sobre vehicles de tracció mecànica

LGP Llei general pressupostària

LGT Llei general tributària

LTPP Llei de taxes i preus públics

LRBRL Llei reguladora de les bases del règim local

LRHL Llei reguladora de les hisendes locals

RD Reial decret

RDLeg Reial decret legislatiu

SAN Sentència de l'Audiència Nacional

STC Sentència del Tribunal Constitucional

STJUE Sentència del Tribunal de Justícia de la Unió Europea

STS Sentència del Tribunal Suprem

STSJ Sentència del Tribunal Superior de Justícia

TC Tribunal Constitucional

TFUE Tractat de funcionament de la Unió Europea

TJUE Tribunal de Justícia de la Unió Europea

TRLRHL Text refós de la Llei reguladora de les hisendes locals

TS Tribunal Suprem

TSJ Tribunal Superior de Justícia

UE Unió Europea

Glossari

contribució especial *f* Tribut el fet imposable del qual consisteix en l'obtenció per l'obligat tributari d'un benefici o d'un augment de valor dels seus béns, com a conseqüència de l'execució d'obres públiques o de l'establiment o ampliació de serveis públics.

impost *m* Tribut exigit sense contraprestació, el fet imposable del qual està constituït per negocis, actes o fets que posen de manifest la capacitat econòmica del contribuent.

impostos cedits *m pl* Impostos de titularitat estatal regulats per l'Estat, la recaptació dels quals es transfereix, totalment o parcialment, a les CA en virtut de determinats punts de connexió establerts legalment. La cessió també pot comprendre competències normatives (assumibles per les CA dins d'uns límits prefixats per la mateixa Llei de cessió), i també –amb l'excepció de l'IRPF, de l'IVA i dels impostos especials de fabricació– competències de gestió.

preus públics *m pl* Prestacions de caràcter públic, de naturalesa no tributària, que l'Administració pot exigir per la prestació de serveis o la realització d'activitats, quan aquests siguin de recepció voluntària per part dels interessats i, alhora, siguin prestats pel sector privat.

recàrrecs sobre impostos de les CA o altres entitats locals *m pl* Gravàmens propis de les entitats locals, creats i regulats per aquestes, establerts sobre la base d'un tribut autonòmic o d'una altra entitat local preexistent, de manera que determinen un agreujament de la prestació tributària que correspon a aquest tribut base.

taxa *f* Tribut el fet imposable del qual consisteix en la utilització privativa o l'aprofitament especial del domini públic, la prestació de serveis o l'acompliment d'activitats en règim de dret públic que es refereixin, afectin o beneficiïn de manera particular a l'obligat tributari, quan els serveis o activitats no siguin de sol·licitud o recepció voluntària per als obligats tributaris o no siguin prestats o duts a terme pel sector privat.

tipus de gravamen *m* Xifra, coeficient o percentatge que s'aplica a la base liquidable per a obtenir com a resultat la quota íntegra.

tribut *m* Ingrés públic que consisteix en prestacions pecuniàries exigides per una administració pública com a conseqüència de la realització del supòsit de fet a què la Llei vincula el deure de contribuir, amb la finalitat primordial d'obtenir els ingressos necessaris per al sosteniment de les despeses públiques.

Bibliografia

Mòdul 1. El sistema tributari local

Anglès, B. (2016). «La armonización de los tributos locales en el marco de la UE». *Cuadernos Jean Monnet sobre integración europea fiscal y económica* (núm. 3).

Anglès, B. (2018). «Las propuestas de reforma de las Haciendas Locales a examen». *Tributos Locales* (núm. 136).

Angoita, M.; Tobes, P. (2014). *Estudios sobre el sistema tributario actual y la situación financiera del sector. La financiación local en el contexto de la Ley 27/2013 de racionalización y sostenibilidad de la Administración Local*. Madrid: Instituto de Estudios Fiscales.

Berché, E. (dir.) (2014). *Sistema tributario local*. Barcelona: La Jurídica.

Calvo, R. (1998). «Constitución y Haciendas Locales». *Revista Española de Derecho Financiero* (núm. 100).

Carrasco, P. (dir.) (2008). *Derecho tributario local*. Madrid: Atelier.

Chico, P. (dir.) (2014). *Los tributos locales y el régimen fiscal de los ayuntamientos*. Madrid: Lex Nova.

Colao, P. A. (2011). *Autonomía municipal, ordenanzas fiscales y reserva de ley*. Barcelona: Bosch.

Cruz, A. de la (1998). «La garantía de la autonomía local». A: *Administraciones públicas y Constitución: reflexiones sobre el XX aniversario de la Constitución española de 1978*. Madrid: INAP.

Delgado, A. M. (2008). «Derecho tributario local». A: *Gestión e inspección tributaria local*. Barcelona: Atelier.

Diversos autores (1991). *La reforma de las haciendas locales*. Tom II. Valladolid: Lex Nova.

Diversos autores (1993). *Tratado de Derecho financiero y tributario local*. Barcelona: Marcial Pons.

Diversos autores (2006). *Tributos locales y autonómicos*. Cizur menor: Thomson Reuters-Aranzadi.

Diversos autores (2010). *Los tributos locales*. Cizur menor: Cívitas-Thomson Reuters.

Fernández, M. (2009). «La autonomía financiera local frente a las Comunidades Autónomas». *Tributos Locales* (núm. 89).

Galán, A. (2001). *La potestad normativa autónoma local*. Barcelona: Atelier.

García-Fresneda, F. (2015). «El reparto del poder tributario en España. Poder tributario estatal frente a poder tributario municipal ante la situación económica actual». A: *La financiación de las entidades locales en tiempos de crisis*. València: Tirant lo Blanch.

Lago, J. M. (2013). *La Reordenación de la Hacienda Local en la Segunda Descentralización*. Cizur Menor: Aranzadi.

López, A. (coord.) (2011). *Guía de Tributación Local*. Madrid: El Derecho.

Marín-Barnuevo, D. (coord.) (2005). *Los tributos locales*. Madrid: Cívitas.

Martín, J.; Rodríguez, J. (2009). *Manual de derecho financiero y tributario local*. Madrid: Marcial Pons.

Medina, M. (2003). «Los recursos financieros de las diputaciones provinciales y la relación con su régimen competencial». A: *La autonomía de los entes locales en positivo*. Barcelona: Fundació Democràcia i Govern Local.

Monasterio, C.; Suárez, J. (1998). *Manual de hacienda autonómica y local*. Barcelona: Ariel.

Núñez, G. (2007). «Sobre el concepto de Autonomía Municipal en la Constitución de 1978». *Revista Española de Derecho Financiero* (núm. 134).

Orón, G. (1995). «El Impuesto Municipal sobre Gastos Suntuarios: el aprovechamiento de los cotos de caza». *Revista técnica tributaria* (núm. 30).

Pagès, J. (2006). *Tratado de ordenanzas fiscales*. Madrid: Marcial Pons.

Pagès, J. (2007). *Financiación autonómica, local y sectorial en el nuevo Estatuto de Cataluña*. Madrid: Marcial Pons.

Poveda, F. (2005). «Los impuestos municipales en España: pasado y presente». A: *La financiación de los municipios. Experiencias comparadas*. Madrid: Dykinson.

Poveda, F.; Sánchez, A. (2002). «La financiación impositiva municipal. Propuestas para su reforma». IX Trobada d'economia pública, hisenda i medi ambient. 7 i 8 de febrer de 2002. Vigo: Universidad de Vigo.

Ramallo, J.; Zornoza, J. (1993). «Autonomía y suficiencia en la financiación de las Haciendas Locales». *Estudios de la Administración Local y Autonómica* (núm. 259).

Ramos, J. (2015). «La competencia fiscal en el ámbito de la tributación municipal: Una visión general». A: *La financiación de las entidades locales en tiempos de crisis*. València: Tirant lo Blanch.

Rancaño, M. A. (2011). «La suficiencia financiera local: los tributos propios, las participaciones y la aplicación tributaria local». *Nueva Fiscalidad* (núm. 3).

Sánchez, J. A. (2010). «La necesaria reforma tributaria de las Haciendas Locales: algunas consideraciones sobre la imposición municipal». *Quincena Fiscal Aranzadi* (núm. 9).

Suárez, J. (2008). *La financiación local en España. Radiografía del presente y propuestas de futuro*. Salamanca: Graficas Varona.

Suárez, J. (2009). «Las claves de la financiación local». A: *La distribución territorial de España: autonomías y municipios. Reflexiones*. Oviedo: Consell Econòmic i Social del Principat d'Astúries.

Vilalta, M. T. (2005). «a financiación local ante la reforma del Estatuto de Autonomía de Cataluña». *Anuario del Gobierno Local*. Fundació Democràcia i Govern Local.

Mòdul 2. L'IBI i l'IAE

Alcázar, A. (2015). «Obligaciones respecto al IBI en los contratos de arrendamiento». *Revista del Sector Inmobiliario* (núm. 153).

Aragoneses, E. (2005). «Problemas destacados del IAE». *Series Claves del Gobierno Local* (núm. 4).

Calvo, J. (2017). «La condición de sujeto pasivo obligado al pago del IBI y el alcance de aquellas exenciones del impuesto vinculadas a la educación». A: *Haciendas locales y patrimonio histórico y cultural*. Madrid: Dykinson.

Campos, J. M.; Parra, J. R. (2008). *Régimen de impugnaciones en el Impuesto sobre Bienes Inmuebles. Gestión Catastral y Tributaria*. Barcelona: Editorial Bosch.

Casas, D. (2018). «Sobre el concepto de grupo de empresas a efectos de la exención en el IAE a entidades con un importe neto de la cifra de negocios inferior a un millón de euros. Análisis de la Sentencia del Tribunal Supremo de 6 de marzo de 2018». *Nueva Fiscalidad* (núm. 2).

Concheiro, J. (2008). *El Catastro y el Impuesto sobre Bienes Inmuebles*. Barcelona: Editorial Bosch.

Delgado, A. (2017). «Las sanciones catastrales y tributarias en relación con el impuesto sobre bienes inmuebles: Necesidad de una reforma urgente». *Tributos Locales* (núm. 128).

Espinosa, F.; Martín, J. (2001). *Impuesto sobre Actividades Económicas*. Madrid: Editorial Tecnos.

Herrera, P. M. (2007). «STC 10/2005 de 20 de enero: La exención transitoria de las cajas de ahorro en el IAE era contraria a los principios de igualdad y capacidad económica». *Crónica Tributaria* (núm. 125).

Lasarte, J.; Ramos, J. (2010). «El Impuesto sobre Actividades Económicas: un tributo local con síntomas de inconstitucionalidad». *Tributos Locales* (núm. 97).

López, J.; López, A. M. (2013). *El Impuesto sobre Actividades Económicas*. València: Tirant lo Blanch.

Martín, J. M. (2014). «Las nuevas bonificaciones potestativas por especial interés o utilidad municipal en el IBI, IAE e IIVTNU». *Tributos Locales* (núm. 116).

Merino, I. (2001). *Impuesto sobre Bienes Inmuebles*. Pamplona: Aranzadi.

Moreno, S. (2015). «Las exenciones en materia de impuestos locales a debate en la Unión Europea (a propósito del asunto Navantia)». *La Ley Unión Europea* (núm. 28).

Pablos, F. (2017). «Las bonificaciones potestativas en el Impuesto sobre Bienes Inmuebles». *Tributos Locales* (núm. 131).

Padilla, P. (2010). «La exención en el IBI de la Sociedad Estatal Correos y Telégrafos». *Consultor de los ayuntamientos y de los juzgados* (núm. 22).

Pagès, J. (1995). *Manual del Impuesto sobre Actividades Económicas*. Madrid: Marcial Pons.

Poveda, F. (2003). *El nuevo impuesto sobre actividades económicas (comentarios y análisis práctico)*. Barcelona: Ediciones Deusto.

Poveda, F. (2005). «La imposición sobre las actividades económicas en la Hacienda Local a los 25 años de la Constitución». *Crónica Tributaria* (núm. 115).

Peña, M. M. de la (2015). «Reflexiones en torno al Impuesto sobre bienes inmuebles». A: *La financiación de las entidades locales en tiempos de crisis*. València: Tirant lo Blanch.

Ramos, J. (2017). «El IBI y el patrimonio histórico y cultural. Análisis de las exenciones del Art. 62.2B del TRLRHL». *Tributos Locales* (núm. 130).

Rancaño, M. A. (2011). «La aplicación de los impuestos locales cuya base imponible se determina en función del valor catastral». *Tributos Locales* (núm. 98).

Rincón, A. (2003). «Impuesto sobre Actividades Económicas. Doctrina de la Dirección General de Tributos en relación con las modificaciones introducidas por la reforma del IAE». *Tributos Locales* (núm. 32).

Rouanet, J. (2010). «IBI: impuesto sobre bienes inmuebles de características especiales». *Diario La Ley* (núm. 7352).

Sánchez, C. M. (2002). *La fiscalidad inmobiliaria en la Hacienda Municipal*. Granada: Comares.

Tejerizo, J. M. (2016). «La impugnación de los valores catastrales y de las liquidaciones en el Impuesto municipal sobre Bienes Inmuebles». *Nueva Fiscalidad* (núm. 6).

Torres, A. (2017). «Régimen fiscal de las confesiones religiosas en el IBI». A: *Haciendas locales y patrimonio histórico y cultural*. Madrid: Dykinson.

Varona, J. E. (2002). *El Valor Catastral: su Gestión e Impugnación*. Cizur Menor: Aranzadi.

Mòdul 3. L'IVTM, l'impost sobre despeses sumptuàries (modalitat de vedes de caça i pesca) i l'ICIO

Alonso, J. (2002). «La Base Imponible en el Impuesto sobre Construcciones, Instalaciones y Obras. Reserva de Ley y Conceptos Jurídicos Indeterminados». *Tributos Locales* (núm. 19).

Acín, A. (2014). «Tributos. La imprescindible colaboración de la DGT para la gestión eficiente del IVTM». *La administración práctica: enciclopedia de administración municipal* (núm. 6).

Calvo, T. (2006). «Cómputo del plazo de prescripción en el ICIO: Análisis de la Sentencia del Tribunal Supremo de 14 de septiembre de 2005 (*) (Casación en interés de ley)». *Consultor de los ayuntamientos y de los juzgados: Revista técnica especializada en administración local y justicia municipal* (núm. 1).

Calvo, T. (2007). *El impuesto sobre construcciones, instalaciones y obras: la mayoría de edad de ICIO*. Madrid: La Ley, El consultor de los ayuntamientos y de los juzgados.

Calvo, T. (2012). «El ICIO y la crisis: prescripción de la acción para solicitar la devolución de lo ingresado en concepto de liquidación provisional en caso de abandono o falta de inicio de las construcciones, instalaciones u obras». *Consultor de los ayuntamientos y de los juzgados: Revista técnica especializada en administración local y justicia municipal* (núm. 13).

Calvo, J. (2006). «¿Cuándo debe iniciarse el cómputo del plazo de prescripción del derecho de la Administración a liquidar el ICIO?». *Jurisprudencia Tributaria Aranzadi* (núm. 13).

Calvo, J. (2016). «El impuesto municipal sobre vehículos de tracción mecánica: situación actual y perspectivas de futuro». *Revista de estudios locales. Cunal* (núm. 188).

Cañamares, S. (2014). «Exenciones de las confesiones religiosas en la tributación local española: el impuesto de construcciones, instalaciones y obras y

el impuesto sobre vehículos de tracción mecánica». *Revista de derecho y tribunales* (núm. 25).

Chico, P.; Alonso, M.; Galán, J. (2008). «El IVTM y la exención por incapacidad permanente». *Tributos Locales* (núm. 84).

Collado, M. A. (1995). «El Impuesto Municipal sobre Construcciones, Instalaciones y Obras: algunas cuestiones controvertidas». *Revista de Hacienda Local* (núm. 74).

Fernández, F. (1993). «El Impuesto sobre gastos suntuarios». A: *Tratado de Derecho financiero y tributario local*. Madrid: Marcial Pons.

Fernández, F. (2007). *Impuesto sobre vehículos de tracción mecánica*. València: Tirant lo Blanch.

Galán, J. (2008). «La determinación de la base imponible en el ICIO». *Tributos Locales* (núm. 78).

García, S. (2007). «Particularidades en la inspección del Impuesto sobre Construcciones, Instalaciones y Obras». *Tributos Locales* (núm. 73).

Herrera, P. M. (2008). «El Impuesto sobre Vehículos de Tracción Mecánica: análisis sistemático y posibles líneas de reforma». *Tributos Locales* (núm. 82).

López, J. (2006). «La liquidación definitiva en el ICIO y los medios de prueba documentales. Especial referencia a la contabilidad». *Tributos Locales* (núm. 59).

Lozano, C. (2000). «¿Cabe exigir autoliquidación del ICIO una vez finalizadas las obras?». *Jurisprudencia Tributaria Aranzadi* (núm. 61).

Madrigal, M. (2001). *El impuesto sobre vehículos de tracción mecánica*. Barcelona: Bayer Hermanos.

Marín-Barnuevo, D. (2005). «El Impuesto sobre Construcciones, Instalaciones y Obras». A: *Los Tributos Locales*. Madrid: Cívitas.

Merino, I. (1991). «El Impuesto sobre Construcciones, Instalaciones y Obras». A: Diversos autores *La Reforma de las Haciendas Locales*. Tom II. Valladolid: Lex Nova.

Merino, I. (2003). «El ICIO después de la reciente reforma de la Ley reguladora de las Haciendas Locales». *Revista de Derecho Urbanístico y Medio Ambiente* (núm. 203).

Moreno, B. (2016). «Tributos. Exención en el IVTM para discapacitados». *La administración práctica: enciclopedia de administración municipal* (núm. 4).

Pagès, J. (1994). *El ICIO y la licencia de obras: actividades inmobiliarias y tributos*. Madrid: Tecnos.

Pagès, J. (2018). «La devolución del ICIO por obras no iniciadas o no finalizadas». *Tributos Locales* (núm. 134).

Rancaño, M. T. (2009). «Aspectos controvertidos relativos a la aplicación del ICIO». *Tributos Locales* (núm. 91).

Romero, J. J. (2015). «Últimas modificaciones en el Impuesto sobre construcciones, instalaciones y obras». A: *La financiación de las entidades locales en tiempos de crisis*. València: Tirant lo Blanch.

Rouanet, J. (2011). «Impuesto sobre Construcciones, Instalaciones y Obras (ICIO): liquidación, notificación al sustituto del contribuyente». *Diario La Ley* (núm. 7587).

Rovira, I. (2018). «Algunas intervenciones locales en la cuantificación del ICIO susceptibles de extralimitación competencial». *Tributos Locales* (núm. 136).

Sánchez, V. M. (2003). «¿Cuál es el hecho imponible en el Impuesto sobre Vehículos de Tracción Mecánica? Reflexiones a partir de determinados supuestos específicos». A: *Hacienda Autonómica y Local, III Seminario Iberoamericano de Derecho Tributario*. Santiago de Compostela: Tórculo Ediciones.

Sánchez, V. M. (2004). «¿Qué es el hecho imponible en el IVTM?: reflexiones a partir de determinados supuestos específicos». *Tributos Locales* (núm. 36).

Sánchez, A. J. (2001). «El sujeto pasivo del Impuesto sobre vehículos de tracción mecánica en la Jurisprudencia». *Carta Tributaria* (núm. 7).

Utande, J. M.; Zurdo, M. (2009). «El Impuesto sobre vehículos de tracción mecánica». *Revista Tributaria Oficinas Liquidadoras* (núm. extra 10).

Varona, J. E. (2008). «Revisión crítica y análisis jurisprudencial del ICIO». *Tributos Locales* (núm. 77).

Vera, J. A. (2008). «La importancia cuantitativa y cualitativa del ICIO en la Hacienda local. Algunos aspectos problemáticos relativos a su aplicación». *Tributos Locales* (núm. 76).

Mòdul 4. L'IVTNU i altres ingressos tributaris locals

Aguallo, A. (1992). *Tasas y precios públicos*. Valladolid: Lex Nova.

Anglès, B. (2018). «La nueva plusvalía municipal, de momento». *Tributos Locales* (núm. 134).

Ballesteros, M. (1992). *Manual práctico de contribuciones especiales*. Granada: Comares.

Blasco, C. (2007). «Usufructos, permutas y transmisiones en el impuesto sobre el incremento de valor de los terrenos de naturaleza urbana». *Revista de información fiscal* (núm. 84).

Carpizo, J. (2009). «La base imponible en el IIVTNU». *Tributos Locales* (núm. 90).

Casana, F. (1994). *El Impuesto sobre el Incremento de Valor de los Terrenos de Naturaleza Urbana*. Madrid: Marcial Pons.

Checa, C. (2009). «Tasas por el aprovechamiento especial del dominio público y cajeros automáticos de las entidades financieras utilizables desde la vía pública». *Quincena Fiscal Aranzadi* (núm. 15)

Corcuera, A. (2010). «Las tasas. Problemas especiales de los consorcios de entidades locales». A: *Tratado sobre la LGT* (tom I). Cizur Menor: Aranzadi.

Eseverri, E. (1993). «Impuesto sobre el Incremento del Valor de los Terrenos: de la presunción a la ficción jurídica». *Gaceta Fiscal* (núm. 108).

Fernández, M. (1996). «Precios públicos y reserva de ley. Comentario a la Sentencia 185/1995 de Tribunal Constitucional». *Actualidad Jurídica Aranzadi* (núm. 243).

García, M. A. (1994). *La financiación territorial mediante recargos*. Salamanca: Universidad de Salamanca.

González, E. (1991). «La tasa como especie del género tributo». A: *Tasas y precios públicos en el ordenamiento jurídico español*. Madrid: Instituto de Estudios Fiscales.

Herrera, P. M. (1991). *Los precios públicos como recurso financiero*. Madrid: Cívitas.

Lago, J. M.; Guervós, M. A. (2004). *Tasas locales: cuantía*. Madrid: Marcial Pons.

López, J. (2011). *Gestión e inspección del Impuesto sobre el Incremento de Valor de los Terrenos de Naturaleza Urbana*. Madrid: La Ley.

Lozano, C. (1998). «Las prestaciones patrimoniales públicas en la financiación del gasto público». *Cívitas Revista Española de Derecho Financiero* (núm. 97).

Martín, J. (2010). «Algunas reflexiones sobre el hecho imponible de las tasas locales». *Quincena Fiscal Aranzadi* (núm. 14).

Martín, J. (2013). *Tasas y precios en la Hacienda local. La experiencia española*. Madrid: Marcial Pons.

Medina, M. (2003). «Los recursos financieros de las diputaciones provinciales y la relación con su régimen competencial». A: *La autonomía de los entes locales en positivo*. Barcelona: Fundació Democràcia i Govern Local.

Merino, I. (2002). *Contribuciones especiales*. Pamplona: Aranzadi. Cuadernos de jurisprudencia tributaria.

Merino, I. (2003). «El nuevo Impuesto sobre el Incremento de Valor de los Terrenos de Naturaleza Urbana». *Tributos Locales* (núm. 35).

Pagès, J. (1993). «Las tasas en particular». A: *Tratado de Derecho financiero y tributario local*. Madrid: Marcial Pons.

Pagès, J. (2006). *Tratado de ordenanzas fiscales*. Madrid: Marcial Pons.

Pagès, J. (2015). *Manual de tasas y precios por servicios municipales*. Madrid: La Ley.

Palao, C. (2001). «Precios públicos: Una nueva figura de ingresos públicos en el Derecho Tributario español». *Cívitas. Revista Española de Derecho Financiero* (núm. 111).

Ramallo, J. (1996). «Tasas, precios públicos y precios privados. (Hacia un concepto constitucional de tributo)». *Revista Española de Derecho Financiero* (núm. 90).

Rovira, I. (2013). «El IIVTNU en el contexto de la crisis actual: su devengo en algunos supuestos problemáticos». *Tributos Locales* (núm. 110).

Rovira, I. (2015). «La justicia tributaria en el IIVTNU». A: *La financiación de las entidades locales en tiempos de crisis*. València: Tirant lo Blanch.

Rovira, I. (2018). «La potestativa bonificación de la cuota íntegra del IIVTNU derivada de la adquisición *mortis causa* de derechos sobre la vivienda habitual del causante». *Revista técnica tributaria* (núm. 121).

Ruiz, M. (2002). *Problemas actuales de las tasas*. Valladolid: Lex Nova

Ruiz, M. (2003). «El principio de equivalencia en las tasas y la necesaria correspondencia entre el coste del servicio y la cuantía de la tasa». *Jurisprudencia Tributaria Aranzadi* (núm. 7).

Vega, M. (1982). «Las contribuciones especiales de la Hacienda municipal: análisis crítico». A: *Fiscalidad municipal sobre la propiedad urbana* (2a. ed.). Valladolid: Lex Nova.

Vilches, F. (2014). «El impuesto sobre el incremento de valor de los terrenos de naturaleza urbana. Incidencia de la depreciación del suelo en la cuantificación de la base imponible». *Revista Aranzadi Doctrinal* (núm. 2).

Villar, F. J. (2005). «Dictamen sobre el concepto de tasa de la nueva Ley General Tributaria y su eventual impacto en las tarifas por prestación del servicio

municipal de abastecimiento domiciliario de agua potable». *Quincena Fiscal Aranzadi* (núm. 10).

Zurdo, M. (2011). «Transmisiones mortis causa *mortis causa* y el Impuesto sobre el Incremento de Valor de los Terrenos de Naturaleza Urbana». *Revista Tributaria Oficinas Liquidadoras* (núm. 29).